

UVODNIK

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 61
Godina XXXI
Maj, 2026.
[str. 5-8]

© Monos 2026

Uredničko slovo (uz
61. broj "Gračaničkog
glasnika")

Omer Hamzić

Šezdeset prvi broj *Gračaničkog glasnika* izlazi u kontinuitetu koji više nije samo činjenica trajanja, nego i potvrđena urednička i istraživačka praksa. Ono što je prije tri decenije započelo kao zavičajna hronika, danas se, i iznutra i izvana, sve jasnije prepoznaje kao oblik pouzdane mikrohistorije. U tom smislu, ovaj broj ne donosi samo nove priloge, nego i dodatno učvršćuje jedan već izgrađen metodološki okvir: da se iz lokalnog iskustva može razviti naučno relevantno znanje, pod uvjetom da je zasnovano na izvorima, disciplini i kontinuitetu.

Ovaj broj u tom pogledu ima i jednu dodatnu dimenziju. U rubrici *Povodom* objavljujemo rad prof. dr. Edina Mutapčića *Od zavičajne hronike do pouzdane mikrohistorije: primjer Gračanice i iskustvo Gračaničkog glasnika*, koji, na temelju Međunarodne naučne konferencije Država i pravo – izazovi i perspektive: Gračanička škola lokalne historiografije, povodom 50 godina spisateljskog i naučnog rada Omera Hamzića i 30 godina časopisa Gračanički glasnik (Tuzla, 18. 12. 2025) i Zbornika radova koji je iz nje proistekao, pokušava teorijski uokviriti ono što je u praksi nastajalo godinama. Taj tekst, zapravo, predstavlja jednu vrstu spoljne, ali i stručne verifikacije dugotrajnog uredničkog i istraživačkog rada oko 350 autora raznih profila, okupljenih oko ovog časopisa. On ne govori samo o jednom izdanju ili jednoj sredini, nego o mogućnosti da se iz zavičajnog iskustva razvije pouzdana mikrohistorija, zasnovana na

UVODNIK

izvorima, metodološkoj disciplini i kontinuitetu rada.

Upravo zbog toga, ovaj broj se može čitati i kao svojevrsni nastavak tog iskustva. U rubrici *Teme*, rad Ajdina Huseinspahića o nacionalnom imenu Bošnjak otvara jedno od ključnih pitanja savremenog identitetskog razumijevanja, ali ga postavlja u dugom historijskom kontinuitetu – od srednjovjekovnih pojmova pripadnosti do savremenih procesa afirmacije. Time se potvrđuje da ni identitet, kao ni historija, nije statična kategorija, nego proces koji zahtijeva stalno preispitivanje i naučnu argumentaciju.

Rubrika *Prošlost* donosi više radova koji upravo na mikropplanu pokazuju složenost historijskih procesa. Istraživanje porodice Zukobašić, koje potpisuju Edin Šaković i Rusmir Djedović, vraća u fokus jednu zaboravljenu lokalnu genealogiju, pokazujući kako se iz fragmentarnih tragova može rekonstruirati slojevita društvena prošlost. U tom nizu posebno mjesto zauzima historijsko-dokumentarni rad Omera Hamzića (*Ustrojstvo i transformacija Druge satnije "Soko" gračaničke bojne Hadžiefendićeve legije (1942–1944)*), zasnovan na izvornoj građi i dopunjen iscrpnim popisom pripadnika ove jedinice. Time se jedan osjetljiv segment lokalne ratne prošlosti vraća iz sfere općih i često pojednostavljenih ocjena u prostor konkretne, provjerljive činjenice. Riječ

je o lokalnoj odbrambenoj formaciji, organiziranoj kao teritorijalna zaštita muslimanskih naselja sjeverno od Gračanice u uslovima neposredne prijetnje, što određuje i njen historijski kontekst i funkciju. Na takav dokumentarni pristup neposredno se nadovezuje i analitički tekst Ajdina Huseinspahića (*Velikodržavne politike i sudbina Bošnjaka u Drugom svjetskom ratu: Hamzićev interpretativni okvir*), preuzet iz Zbornika radova sa spomenute konferencije. Njegova vrijednost nije samo u interpretaciji historijskih događaja, nego i u razmatranju načina na koji se pristupa osjetljivim i ideološki opterećenim temama. Time se potvrđuje osnovna metodološka pretpostavka ovog časopisa: lokalno nije zatvoren prostor, nego tačka u kojoj se presijecaju širi politički i ideološki procesi.

Poseban doprinos ovom broju daje rad Melike Dervišefendić Peljto (*Razvoj akušerstva i zdravstvene zaštite žena u Gračanici*) koji dodatno širi tematski okvir Časopisa. Iako je tematski usmjeren samo na jedan segment zdravstvene djelatnosti, ovaj rad pokazuje kako se i takva pitanja mogu razumjeti samo u okviru ukupnog razvoja zdravstvenog sistema, uključujući i ratna iskustva devedesetih godina. Time se otvara i jedna važna istraživačka linija – historija svakodnevnog života i institucija koje ga oblikuju.

Rubrika *Građa* donosi priloge koji potvrđuju osnovnu funkciju časo-

pisa: objavljivanje i kontekstualizaciju izvora. Fotografije Starog grada Sokola kroz objektiv Luigija Mionija (Ago Mujkanović) i analiza poginulih partizana (Ibrahim Nurkić) pokazuju kako izvorna građa, pravilno obrađena, postaje relevantan historografski materijal.

Tematski blok u rubrici *Zavičaj* vraća nas svakodnevnom životu i njegovim transformacijama na selu šezdesetih godine. Tekstovi o Piskavici i Sjenini Rijeci (Izet Spahić; Pavle Stanišić), zajedno sa savremenim čitanjem tih zapisa (*Između volova i autobusa: selo na razmeđu*, Omer Hamzić), pokazuju prijelaz iz tradicionalnog u moderni način života. Upravo u tim prijelazima najjasnije se vidi kako se mijenja društvo i kako se formira kolektivno pamćenje. U svojoj stalnoj seriji "Likovi zavičaja" Omer Hamzić upečatljivo i na svoj način portretira jedan od istaknutijih likova gračaničke čaršije pod naslovom "Muharem Ahmedbegović – vakif i dobrotvor, otac poginulog heroja i nosioca "Zlatnog ljiljana"

Poseban ton ovom broju daje prozni zapis Senahida Kahrmanovića (*Gospodin moj babo*), koji u rubrici *Riječ* unosi ličnu dimenziju i potvr-

đuje da se iskustvo pojedinca može prevesti u univerzalno razumljiv i literarno uvjerljiv iskaz. Time se dodatno potvrđuje otvorenost časopisa prema različitim oblicima izraza.

Prikazi objavljenih knjiga i zbornika proširuju ovaj okvir, a posebno mjesto zauzima prikaz Zbornika radova sa međunarodne konferencije *Država i pravo – izazovi i perspektive*, koji zatvara krug započet Mutapčićevim tekstom. Time se ovaj broj strukturira kao cjelina u kojoj se teorijska refleksija i konkretna istraživanja međusobno dopunjuju.

Stalne rubrike – *Listovi gračaničkog kalendara* i *Glosar novih autora* – nastavljaju bilježiti savremeni život zajednice i uvoditi nove saradnike, čime se potvrđuje otvorenost i kontinuitet časopisa.

I na kraju, recimo da su ovaj broj obogatili likovni prilozi Hatidže Salkić iz Gračanice.

Ovaj broj ne nudi konačne sudove, niti to nastoji. Njegova ambicija ostaje ista: da prikuplja, provjerava i sistematizira znanje o jednom prostoru, svjestan da se upravo iz takvih, naizgled malih cjelina, gradi pouzdana slika šire historijske stvarnosti.

